

การกำหนดขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวด้านจิตวิทยาและด้านสังคมวัฒนธรรม สำหรับพระพุทธบาทพลวง อุทยานแห่งชาติเขาคิซมัญญู จังหวัดจันทบุรี

กัญญนันท์ ลีจิรานวัฒน์^{1*}, ดรรชนี เอมพันธ์¹ และ นภวรรณ ฐานะกาญจน์ พงษ์เขียว¹

^{1*} โครงการปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม ภาควิเศษ
คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร

*ผู้รับผิดชอบบทความ: email kanyanan_lee@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับของผลกระทบจากการท่องเที่ยวในด้านจิตวิทยาที่มีต่อกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนพระพุทธบาทพลวง อุทยานแห่งชาติเขาคิซมัญญู และระดับของผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของประชาชนท้องถิ่นที่อาศัยใกล้เส้นทางเข้าสู่พระพุทธบาทพลวง เพื่อกำหนดขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวด้านจิตวิทยาและขีดความสามารถรองรับด้านสังคมวัฒนธรรมของการท่องเที่ยวพระพุทธบาทพลวง และเพื่อวิเคราะห์ระดับของผลกระทบที่เกิดขึ้นร่วมกับขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวด้านจิตวิทยาและด้านสังคมวัฒนธรรมว่าอยู่ในระดับที่เกินขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวแล้วหรือไม่ กำหนดประชากรในการศึกษาครั้งนี้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ขึ้นไปมัสการพระพุทธบาทพลวง และกลุ่มประชาชนท้องถิ่นที่อยู่อาศัยใกล้เส้นทางเข้าสู่พระพุทธบาทพลวง กำหนดจำนวนตัวอย่างนักท่องเที่ยว 400 ชุด และจำนวนตัวอย่างจากตัวแทนครัวเรือนของประชาชนท้องถิ่น จำนวน 342 ชุด สร้างเครื่องมือ 2 ชุด เพื่อใช้รวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามนักท่องเที่ยวเพื่อวัดระดับความรู้สึกแออัดสำหรับประเมินผลกระทบด้านจิตวิทยาและกำหนดขีดความสามารถรองรับด้านจิตวิทยา และแบบสัมภาษณ์ประชาชนท้องถิ่นเพื่อรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับผลกระทบจากการท่องเที่ยวพระพุทธบาทพลวงที่มีต่อประชาชนท้องถิ่น ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์โดยใช้สถิติอย่างง่าย ค่าร้อยละ ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวได้รับผลกระทบด้านความรู้สึกแออัดจากการพบเห็นนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นในระดับปานกลาง ขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวด้านจิตวิทยาอยู่ที่จำนวนนักท่องเที่ยว 580 คนต่อช่วงเวลา พบว่าการใช้ประโยชน์และผลกระทบที่เกิดขึ้นยังอยู่ในขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวด้านจิตวิทยา ส่วนผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อประชาชนท้องถิ่นพบว่าส่วนใหญ่มีผลกระทบในระดับต่ำถึงปานกลาง ยกเว้นด้านสิ่งแวดล้อม 2 ประเด็นที่มีผลกระทบระดับสูง คือ เกิดฝุ่นละอองจากการจราจรในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.42) และเกิดเสียงรบกวนจากการจราจร (ค่าเฉลี่ย 3.45) ขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวในด้านสังคมวัฒนธรรมกำหนดที่ผลกระทบต่อประชาชนท้องถิ่นในระดับปานกลาง ค่าคะแนน 3.40 และพบว่ามีผลกระทบที่เกินค่าขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวในมิติด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน 2 ประเด็น คือ ฝุ่นละอองและเสียงจากการจราจรในชุมชน ซึ่งการศึกษาได้เสนอแนะมาตรการในการแก้ไขปัญหาเพื่อลดผลกระทบดังกล่าว

คำสำคัญ: ขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวด้านจิตวิทยา, ขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวด้านสังคมวัฒนธรรม, ผลกระทบจากการท่องเที่ยว, พระพุทธบาทพลวง, อุทยานแห่งชาติเขาคิซมัญญู

Psychological and Social–Cultural Tourism Carrying Capacity Determination for Phra Phutthabat Phluang at Khao Khitchakut National Park, Chanthaburi Province

Kanyanan Leejiranuwat^{1*}, Dachanee Emphandhu¹, and Noppawan Tanakanjana Phongkhieob¹

^{1*}Major Field: Forest Resource and Environmental Administration, Faculty of Forestry, Kasetsart University.

¹Department of Conservation, Faculty of Forestry, Kasetsart University, Bangkok

*Correspondence: email kanyanan_lee@hotmail.com

Abstract

The objectives were to study 1) psychological impacts on tourists at Phutthabat Phluang, Khao Khitchakut National Park and socio economic and environmental impacts on local people living near tourism route to Phra Phutthabat Phluang, 2) to determine the psychological and social-cultural tourism carrying capacities of Phra Phutthabat Phluang, and 3) to analyze the tourism impacts if they exceeded the psychological and social-cultural tourism carrying capacities at Phra Phutthabat Phluang. The study population were 2 groups: tourists at Phra Phutthabat Phluang, and representatives of local households along tourism route to Phra Phutthabat Phluang. Sample sizes for tourist was set at 400 samples and 342 samples for local households. Two sets of research instruments were developed: tourist questionnaire to measure the perceived crowding level for assessing psychological carrying capacity and local people interview form to collect local opinions regarding social, economics, and environmental impacts from tourism so that the socio-cultural carrying capacity could be assessed. Collected data from both instruments was analyzed by percentage, mode, means and standard deviation.

The results showed that the perceived crowding impacts from the appearance of other tourists beside their group was at medium level. The tourism psychological carrying capacity was determined at 580 people at one time. The average use level that caused psychological impact was found under the limit of psychological carrying capacity. Most impacts from tourism to local people found at low and medium levels. There were two items of environmental issues found related to the community well-being: dust and noise from the traffic (\bar{x} = 3.42 and 3.45), respectively. The socio-cultural tourism carrying capacity was determined at the medium level of impact with the highest score of 3.40. The study also found two impact items that exceeded the carrying capacity: dust and noise from the traffic. Mitigations to lessen the impacts were proposed.

Keywords: Psychological tourism carrying capacity, Socio-cultural tourism carrying capacity, Tourism impact, Phra Phutthabat Phluang, Khao Khitchakut National Park

1. บทนำ

งานประเพณีพระพุทธรบาทพลวงได้จัดให้ขึ้นนมัสการรอยพระพุทธรบาทพลวงซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ ตลอด 24 ชั่วโมง ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ พ.ศ. 2551 – 2560 โดยมีนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นผู้ศรัทธาเดินทางมาแสวงบุญ

หรือเดินทางท่องเที่ยวจากที่ต่าง ๆ มากกว่า 10 ล้านคน (อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ, 2560) เมื่อพิจารณาถึงสถิตินักท่องเที่ยวในพื้นที่พระพุทธบาทพลวง ซึ่งเปิดการท่องเที่ยวในระยะเวลาสั้นๆ เพียง 2 เดือนระหว่างช่วงปลายเดือนมกราคมถึงปลายเดือนมีนาคม พ.ศ. 2558- 2560 พบว่าสูงถึง 17,880 คนต่อวัน ประกอบกับพื้นที่ของพระพุทธบาทพลวงมีขนาดใหญ่ก็น่าจะมีผลต่อความรู้สึกแออัดของนักท่องเที่ยวที่ขึ้นไปนมัสการพระพุทธบาทพลวงได้ นอกจากนี้ ลักษณะการท่องเที่ยวยังมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวดังกล่าว ซึ่งเส้นทางเข้าถึงลานจอดรถและจุดรับ-ส่งนักท่องเที่ยวเพื่อขึ้นพระพุทธบาทพลวงนั้น จำเป็นต้องผ่านชุมชนหลายแห่งจึงอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนที่อยู่อาศัย ปัจจุบันพบว่ายังไม่มีการศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อกลุ่มผู้เกี่ยวข้องหลักสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวและกลุ่มประชาชนท้องถิ่น ซึ่งลักษณะของผลกระทบของแต่ละกลุ่มนั้นมีความแตกต่างกันไป ทั้งนี้ กลุ่มนักท่องเที่ยวมีโอกาสได้รับผลกระทบจากความแออัดของแหล่งท่องเที่ยวอันเนื่องมาจากมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากเกินไปทำให้ไม่สามารถประกอบกิจกรรมได้สำเร็จตามความคาดหวัง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความประทับใจและพึงพอใจของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้แสวงบุญในการประกอบกิจกรรมนมัสการรอยพระพุทธบาทพลวง ในขณะที่กลุ่มประชาชนท้องถิ่นที่ตั้งบ้านเรือนและประกอบอาชีพต่างๆ อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวเข้าสู่พระพุทธบาทพลวง อาจได้รับผลกระทบจากการที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากหลั่งเข้าสู่พื้นที่ทั้งกลางวันและกลางคืน เกิดความแออัดของจราจร ฝุ่นควัน ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน การเปลี่ยนแปลงอาชีพ การจ้างงาน รายได้ และค่าครองชีพที่สูงขึ้น เป็นต้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

ขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวด้านจิตวิทยา หมายถึง จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดในแหล่งท่องเที่ยวในช่วงเวลาหนึ่งที่ยังคงทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณภาพได้ โดยเฉพาะด้านความรู้สึกและอารมณ์ เช่น ความรู้สึกแออัดต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ในขณะที่ขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวด้านสังคมวัฒนธรรม หมายถึง ผลกระทบสูงสุดที่มีต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ซึ่งคนในชุมชนนั้นๆ ยอมรับให้เกิดขึ้นได้ (ดรรชนี และคณะ, 2562ก) การกำหนดขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวด้านจิตวิทยาและขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวด้านสังคมวัฒนธรรมเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งสามารถนำไปใช้จัดการการท่องเที่ยวเพื่อควบคุมผลกระทบให้อยู่ภายใต้เกณฑ์หรือระดับที่ยอมรับได้ โดยใช้หลักการของ Stankey et al (1985) ที่นำเสนอหลักคิดในเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่ยอมรับได้ (Limits of Acceptable Change, LAC) ซึ่ง ดรรชนี และคณะ (2562ข) ได้นำมาประยุกต์ในการกำหนดขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวที่หมู่เกาะลันตา เพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน และใช้เป็นมาตรการสำคัญในการควบคุมผลกระทบจากการท่องเที่ยว ดังนั้น โจทย์วิจัยครั้งนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาระดับของผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านจิตวิทยาที่มีต่อกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ขึ้นไปนมัสการพระพุทธบาทพลวง และระดับของผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อประชาชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่บนเส้นทางเข้าสู่พระพุทธบาทพลวง กำหนดขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวด้านจิตวิทยาและด้านสังคมวัฒนธรรม พร้อมทั้งวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ว่าอยู่ในระดับที่เกินขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวแล้วหรือไม่ เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวบริเวณพระพุทธบาทพลวงในการควบคุมผลกระทบให้อยู่ในระดับที่ไม่เกินขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวทั้งด้านจิตวิทยาและสังคมวัฒนธรรม

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1. เพื่อศึกษาระดับของผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านจิตวิทยาที่มีต่อกลุ่มนักท่องเที่ยวและระดับของผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของประชาชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่บนเส้นทางเข้าสู่พระพุทธบาทพลวง
- 2.2. เพื่อกำหนดขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวด้านจิตวิทยาสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวและขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวในด้านสังคมวัฒนธรรมสำหรับประชาชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่บนเส้นทางเข้าสู่พระพุทธบาทพลวง
- 2.3. เพื่อวิเคราะห์ระดับของผลกระทบที่เกิดขึ้นร่วมกับขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวด้านจิตวิทยาและด้านสังคมวัฒนธรรมว่าอยู่ในระดับที่เกินขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวแล้วหรือไม่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 การศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านจิตวิทยาและการกำหนดขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวทางจิตวิทยา ประชากร คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่มานมัสการพระพุทธรูปหลวงพ่ออุตตยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี กลุ่มตัวอย่างกำหนดขึ้นจากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวย้อนหลัง 3 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558-2560 (รายงานสรุปผลงานประเมินมัสการรอยพระพุทธรูปหลวงพ่อ (เขาคิชฌกูฏ) ประจำปี 2560 ระหว่าง 28 มกราคม-28 มีนาคม 2560) นำมาหาค่าเฉลี่ยได้เท่ากับ 1,072,849 คน แล้วนำมาคำนวณโดยใช้สูตรการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายของ Yamane (Yamane,1973) ได้จำนวนตัวอย่าง 400 ชุด

3.1.2 การศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมและการกำหนดขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวทางสังคมวัฒนธรรม ประชากร คือ ประชาชนท้องถิ่นที่ดั่งบ้านเรือนในชุมชนตลอดเส้นทางจากจุดจอดรถรับนักท่องเที่ยว 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 2 ปากพลวง หมู่ที่ 4 พลวง หมู่ที่ 5 กระทิง หมู่ที่ 10 คลองกระทิง จำนวน 2,268 ครัวเรือน โดยกำหนดให้ครัวเรือนเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ เก็บข้อมูลจากผู้แทนครัวเรือนที่อายุ 18 ปีขึ้นไป กำหนดขนาดตัวอย่างใช้สูตรของ Yamane (1973) ได้ขนาดตัวอย่าง 342 ครัวเรือน นำมาหาการกระจายจำนวนครัวเรือนตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้านโดยใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วน ทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้การเลือกแบบบังเอิญ

3.2 เครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

3.2.1 สร้างแบบสอบถามนักท่องเที่ยวจากการตรวจสอบเอกสาร ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถามครอบคลุมเนื้อหาส่วนต่างๆประกอบด้วย ตอนที่ 1) ภูมิหลังของนักท่องเที่ยว ตอนที่ 2) ประสบการณ์ และการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยว ตอนที่ 3) ขีดความสามารถในการรองรับด้านจิตวิทยาโดยมีข้อความเกี่ยวกับความรู้สึกแออัดของนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรม ความต้องการพื้นที่ใช้ประโยชน์ในการประกอบกิจกรรม ความต้องการให้มีการจำกัดนักท่องเที่ยวจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมต่อการประกอบกิจกรรม จากนั้นทดสอบแบบสอบถามฉบับร่างกับนักท่องเที่ยวในสภาพพื้นที่จริงจำนวน 30 ชุด เพื่อทราบถึงปัญหาของการใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูล จากนั้นวิเคราะห์หาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยใช้ค่าการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบกับจุดประสงค์ (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามงานวิจัย จำนวน 3 คน ได้คะแนนเท่ากับ 0.8

3.2.2 สร้างแบบสัมภาษณ์ประชาชนท้องถิ่นจากการตรวจสอบเอกสาร ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมเนื้อหาส่วนต่าง ๆ ประกอบด้วย 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1) ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2) ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจสังคม ตอนที่ 3) ผลกระทบจากการจัดกิจกรรมนมัสการพระพุทธรูปหลวงพ่อด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตอนที่ 4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวพระพุทธรูปหลวงพ่อ วิเคราะห์หาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยใช้ค่าการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบกับจุดประสงค์ (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามงานวิจัย จำนวน 3 คน ได้คะแนนเท่ากับ 0.75 หาค่าความเชื่อมั่นแบบวัดความสอดคล้องภายใน (Reliability) โดยผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น ไปทดลองใช้ (Try - out) กับประชาชนท้องถิ่นในพื้นที่ศึกษาจำนวน 30 ชุด วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นสำหรับข้อความในตอนที่ 3 ซึ่งเป็นการวัดระดับของผลกระทบ โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (พวงรัตน์, 2550) สำหรับข้อความเกี่ยวกับผลกระทบด้านด้านสังคมมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาได้เท่ากับ 0.678 ด้านเศรษฐกิจได้เท่ากับ 0.758 และด้านสิ่งแวดล้อม ได้เท่ากับ 0.726

3.3 การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

3.3.1 ศึกษารวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการค้นคว้า งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงวิทยานิพนธ์ และการค้นคว้าอิสระ หรือรวบรวมจากหน่วยงานราชการ การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวด้านจิตวิทยาและสังคมวัฒนธรรม ศึกษาลักษณะแหล่งท่องเที่ยวและสถิตินักท่องเที่ยวในระยะ 3 ปีย้อนหลัง

3.3.2 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยใช้แบบสอบถามนักท่องเที่ยวซึ่งมีข้อความซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการศึกษา กำหนดขีดความสามารถรองรับด้านจิตวิทยา คือ ผลกระทบของจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีต่อความรู้สึกของนักท่องเที่ยว โดยวัดเป็น ระดับความรู้สึกแออัดของนักท่องเที่ยวที่มีต่อนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดระดับความรู้สึกแออัดไว้ดังนี้ รู้สึกแออัดน้อย ที่สุดเท่ากับ 1 คะแนน รู้สึกแออัดน้อย 2 คะแนน รู้สึกแออัดปานกลาง 3 คะแนน รู้สึกแออัดมาก 4 คะแนน และรู้สึกแออัดมากที่สุด 5 คะแนน วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรู้สึกแออัดที่นักท่องเที่ยวได้รับ การแปลความหมายผลการศึกษาก็ได้แบ่งช่วงชั้นของระดับความรู้สึกแออัดออกเป็น 5 ช่วงชั้น คือ ระดับความรู้สึกแออัดน้อยที่สุด คะแนน 1.0 ถึง 1.80 ระดับความรู้สึกแออัดน้อย คะแนน 1.81 ถึง 2.60 ระดับความรู้สึกแออัดปานกลาง คะแนน 2.61 ถึง 3.40 ระดับความรู้สึกแออัดมาก คะแนน 3.41 ถึง 4.20 ระดับความรู้สึกแออัดมากที่สุด คะแนน 4.21 ถึง 5.00 ในขณะที่นักท่องเที่ยวตอบแบบสอบถามนั้นผู้วิจัยทำการนับจำนวนนักท่องเที่ยวที่พบเห็นในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อหาความสัมพันธ์ของระดับความรู้สึกแออัดที่นักท่องเที่ยวตอบกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดความรู้สึกแออัดในขณะนั้น การกำหนดค่าขีดความสามารถสูงสุดในการรองรับด้านจิตวิทยาได้จากการวิเคราะห์คำตอบของนักท่องเที่ยวถึงจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ยอมรับได้มากที่สุด ซึ่งเป็นจำนวนที่นักท่องเที่ยวคิดว่าไม่ทำให้รู้สึกแออัดในขณะที่ประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวที่พระพุทธบาทพลวง จากนั้นเปรียบเทียบจำนวนนักท่องเที่ยวที่พบเห็นกับค่าขีดความสามารถรองรับสูงสุดว่าเกินขีดความสามารถรองรับด้านจิตวิทยาแล้วหรือไม่

3.3.3 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยใช้แบบสัมภาษณ์ประชาชนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรสำคัญคือ ระดับของผลกระทบทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการท่องเที่ยวพระพุทธบาทพลวงที่มีต่อตัวแทนครัวเรือนผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดระดับผลกระทบไว้ตั้งแต่ 1-5 โดยที่ค่าคะแนน 1 คือไม่มีผลกระทบ ไปจนถึงคะแนน 5 ซึ่งหมายถึงมีผลกระทบมากที่สุด ในการแปลความหมายผลการศึกษาก็ได้กำหนดให้ผลกระทบระดับต่ำมาก/ไม่มีผลกระทบอยู่ในช่วง 1.00-1.80 ระดับต่ำ ช่วง 1.81-2.60 ระดับปานกลาง 2.61-3.40 ระดับสูง 3.41-4.20 และระดับสูงมาก 4.21-5.00 ส่วนการกำหนดค่าขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวด้านสังคมวัฒนธรรมนั้น ได้จากการวิเคราะห์ค่าฐานนิยมของระดับผลกระทบสูงสุดที่ประชาชนท้องถิ่นยอมรับได้มากที่สุด จากนั้นเปรียบเทียบผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวที่มีต่อประชาชนท้องถิ่นว่าเกินค่าขีดความสามารถรองรับสูงสุดที่ยอมรับแล้วหรือไม่

4. ผลและการอภิปรายผลวิจัย

4.1 ผลการศึกษาด้านผลกระทบด้านจิตวิทยาและขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวด้านจิตวิทยา

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปและรูปแบบการเดินทางของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 31.30 ปี (S.D. = 10.57) ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 42.80 เป็นพนักงานบริษัทเอกชนร้อยละ 29.30 รองลงมาคือนักเรียน และนักศึกษา ร้อยละ 18.80 และอาชีพข้าราชการ พนักงานของรัฐและพนักงานวิสาหกิจ ร้อยละ 16.30 ส่วนที่เหลือคือธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 16.00 และอื่นๆ ร้อยละ 19.60 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 20,950 บาท (S.D. = 21,581) ภูมิลำเนาจากภาคกลางร้อยละ 49.30 รองมาเป็นภาคตะวันออก ร้อยละ 36.30 และส่วนเหลือร้อยละ 14.40 มาจากภาคอื่น ๆ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เคยเดินทางมาเที่ยวพระพุทธบาทพลวงแล้วโดยค่าเฉลี่ยของจำนวนครั้งที่เคยเดินทางอยู่ที่ 2.87 ครั้ง (S.D. = 2.66) สื่อที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุดคือแผ่นพับประชาสัมพันธ์ของหน่วยงาน ร้อยละ 59.50 รองลงมาจากคนที่เคยไปมาก่อนร้อยละ 32.30 ส่วนที่เหลือได้รับข้อมูลข่าวสารจากวิทยุ โทรทัศน์ นิตยสาร และอินเทอร์เน็ต ลักษณะกลุ่มของการท่องเที่ยว พบว่า ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มครอบครัว ร้อยละ 47.00 รองลงมาเป็นกลุ่มเพื่อน ร้อยละ 33.30 กลุ่มผสมระหว่างเพื่อนกับครอบครัว ร้อยละ 10.00 กลุ่มที่ทำงาน ร้อยละ 7.50 และเดินทางเดี่ยวร้อยละ 2.00 มีจำนวนสมาชิกในกลุ่มเดินทางเฉลี่ย 9.8 คน หรือ ประมาณ 10 คน วัตถุประสงค์ของการเดินทางคือมาสัมผัสสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ร้อยละ 83.30 รองมาคือพักผ่อนกับธรรมชาติ ร้อยละ 10.00 และศึกษาวัฒนธรรม ร้อยละ 4.00 ส่วนที่เหลือเป็นวัตถุประสงค์อื่น ๆ เมื่อสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวพบว่าส่วนใหญ่ต้องการให้เปิดพระพุทธบาทพลวงเฉพาะช่วงเทศกาล ร้อยละ 73.00 ส่วนที่เหลือต้องการให้เปิดตลอดปี ประสพการณ์ของนักท่องเที่ยวที่ได้รับจากการมาเยือนพระพุทธบาทพลวงมากที่สุดสามอันดับแรก คือ

การได้รับความสุขใจจากการแสวงบุญ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 (S.D. = 0.82) รองลงมาคือการได้สัมผัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือทำพิธีกรรมทางศาสนา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 (S.D. = 0.80) และการได้พึ่งพิงตนเองและทดสอบความสามารถของตนเอง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 (S.D. = 0.83) ส่วนค่าประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับน้อยที่สุด คือ การได้หลบหนีจากความแออัดและเสียงดังจากเมือง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 (S.D. = 1.21) ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า ประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างการแสวงบุญและสัมผัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติควรเป็นบรรยากาศสงบแต่นักท่องเที่ยวกลับได้รับประสบการณ์น้อยที่สุด ในเรื่องหลีกเลี่ยงความแออัดและเสียงดัง

4.1.2 ผลกระทบด้านจิตวิทยา นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ร้อยละ 52.40 ตอบว่ารู้สึกแออัดในระดับ 3 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อวิเคราะห์ด้วยค่าฐานนิยมพบว่ามีความรู้สึกแออัดอยู่ในระดับ 3 มากที่สุดในจำนวน 5 ระดับ นักท่องเที่ยวยังพบเห็นนักท่องเที่ยวอื่นๆที่ประกอบกิจกรรมในพื้นที่เดียวกันเฉลี่ยเท่ากับ 533 คน จำนวนสูงสุดเท่ากับ 1,187 คน และต่ำสุด 200 คน ซึ่งจำนวนที่นักท่องเที่ยวพบเห็นขณะประกอบกิจกรรมนั้นมีจำนวนมากกว่าที่คาดหวังร้อยละ 48.00 รองลงมาตรงกับที่คาดหวังและจำนวนพอๆกับที่คาดหวัง ร้อยละ 31.00 และไม่คาดหวังอะไรร้อยละ 17.50 ส่วนที่เหลือคือ น้อยกว่าที่คาดหวัง ร้อยละ 3.50 นักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 51.80 ไม่ต้องการให้มีมาตรการในการจำกัดนักท่องเที่ยว ในขณะที่ร้อยละ 48.30 ต้องการให้มีมาตรการในการจำกัดนักท่องเที่ยว ซึ่งมาตรการที่ต้องการ คือ จำกัดจำนวนรถขึ้นต่อชั่วโมง ร้อยละ 27.80 มาตรการรองลงมาต้องการให้กำหนดให้มีการจองล่วงหน้า ร้อยละ 18.50 และมาตรการเพิ่มค่าธรรมเนียมการเข้าพื้นที่ ร้อยละ 2.00

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่านักท่องเที่ยวมีความรู้สึกแออัดเฉลี่ยในระดับปานกลางอาจเป็นเพราะการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามดำเนินการระหว่างเวลา 11:00 -03:00 น. และ 10:00 -19:30 น. ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้คนขึ้นไปใช้ประโยชน์ไม่หนาแน่นมากเท่าใดนัก เพราะเป็นช่วงเวลากลางวันที่ร้อนจัดและช่วงดึกในตอนกลางคืน จึงพบผู้ตอบแบบสอบถามถึงความรู้สึกแออัดในระดับ 5 เพียง ร้อยละ 7.1 เท่านั้น ซึ่งช่วงเวลาส่วนใหญ่ที่คนนิยมขึ้นไปพระพุทธรูปบาทพลวงคือตั้งแต่ 05:00 -09:00 น. ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาในช่วงเวลาดังกล่าวในการวิจัยครั้งต่อไป โดยกำหนดช่วงเวลาศึกษาผลกระทบด้านจิตวิทยาในระหว่างวัน-เวลาที่มียกนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม การศึกษาทำให้ทราบว่านักท่องเที่ยวในช่วงกลางวันนั้นยังไม่แออัดมากนัก ผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวจึงควรบริหารจัดการและสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวมานมัสการรอยพระพุทธรูปบาทพลวงในช่วงกลางวันเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ จากสถานการณ์การแพร่โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้กำหนดนโยบายการท่องเที่ยววิถีปกติใหม่ ซึ่งเน้นความปลอดภัย การเว้นระยะห่างทางสังคม และการรักษาสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของพระพุทธรูปบาทพลวงจึงควรให้อยู่ในระดับความแออัดที่น้อยลงกว่าเดิม โดยต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวทั้งรูปแบบการเดินทางและการประกอบกิจกรรมที่ต้องกำหนดระยะห่างทางสังคมให้เพียงพอในการนมัสการพระพุทธรูปบาทพลวงเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อโรค รวมถึงคำนึงขีดความสามารถรองรับด้านขยะและของเสียบนพระพุทธรูปบาทพลวงด้วยเช่นกัน

4.1.3 ขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวด้านจิตวิทยา จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามพบว่า นักท่องเที่ยวยอมรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่พบเห็นในขณะที่ประกอบกิจกรรมสูงสุดที่ 580 คน (S.D. = 372) ผู้วิจัยจึงกำหนดให้เป็นค่าขีดความสามารถสูงสุดในการรองรับด้านจิตวิทยาของพระพุทธรูปบาทพลวง และจากการสำรวจเจนนักท่องเที่ยวในช่วงเวลาที่มีการรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม พบว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยที่ 533 คน (S.D. = 234.01) จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุด 1,187 คน และต่ำสุดคือ 200 คน เมื่อเปรียบเทียบกับค่าขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวด้านจิตวิทยาแล้วพบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยมีค่าไม่เกินขีดความสามารถรองรับด้านจิตวิทยา แต่จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดเกินขีดความสามารถสูงสุดในการรองรับด้านจิตวิทยา ซึ่งผู้วิจัยพบว่าโอกาสที่พบเห็นนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากกว่าขีดความสามารถสูงสุดในการรองรับด้านจิตวิทยามีมากถึงร้อยละ 44

4.2 ผลการศึกษาขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวด้านสังคมวัฒนธรรม

4.2.1 ข้อมูลทั่วไป กลุ่มตัวอย่างมีสมาชิกในครัวเรือน 3 - 4 คน คิดเป็นร้อยละ 43.1 มีภูมิลาเนาเดิมเกิดที่นี่ อาศัยอยู่ที่ 6 ปีขึ้นไป และไม่คิดว่าจะย้ายออกไปอยู่ที่อื่น ร้อยละ 96.8 มีอาชีพทำสวนผลไม้ ร้อยละ 46.9 มีปัญหาขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 67.4 มีที่ดินในกรรมสิทธิ์ 1-5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 16.7 ไม่มีที่ดินในกรรมสิทธิ์ คิดเป็นร้อยละ 57.2 มีรายได้ต่อเดือน น้อยกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 56.9 ได้รับประโยชน์เป็นแหล่งท่องเที่ยว/พักผ่อนจากอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ ร้อยละ 62.8 ส่วนใหญ่พบว่าการท่องเที่ยวนี้ส่งผลให้มีรายได้หรือประหยัดรายจ่าย ร้อยละ 74.2 มีความรู้สึกดี/ชอบต่อประเพณี

นมัสการพระพุทธรูปหลวง เพราะเป็นประเพณีสืบทอด ร้อยละ 46.9 ไม่มีส่วนร่วมกับประเพณีนมัสการพระพุทธรูปหลวง คิดเป็น ร้อยละ 34.0 มีส่วนร่วมในเรื่องช่วยกิจกรรมต่างๆของทางวัด ร้อยละ 26.7 และเคยเห็นนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ร้อยละ 96.5

4.2.2 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวพระบาทหลวงที่มีต่อประชาชนท้องถิ่น พบว่าผลกระทบด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลางสองประเด็นคือ ประเด็นแรกผู้ตอบแบบสอบถามมีความกังวลในผลกระทบของการท่องเที่ยวพระพุทธรูปหลวงทำให้ชาวบ้านไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (ค่าเฉลี่ย 2.87) แต่ในขณะเดียวกันก็พบว่าในประเด็นที่สองเป็นผลด้านบวกคือ การท่องเที่ยวพระพุทธรูปหลวงทำให้ชาวบ้านมีความสุข ลดความตึงเครียดในชีวิตประจำวัน (ค่าเฉลี่ย 2.71) ส่วนที่เหลือมีผลกระทบในระดับต่ำและต่ำมาก ผลกระทบด้านเศรษฐกิจพบว่าอยู่ในระดับสูงเกือบทุกประเด็นคำถาม ได้แก่ การท่องเที่ยวพระพุทธรูปหลวงทำให้ชาวบ้านในชุมชนค้าขายได้มากขึ้น ทำให้สมาชิกในครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น และทำให้ท่านมีอาชีพเสริม (ค่าเฉลี่ย 3.52 3.66 และ 3.72) ส่วนผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในด้านลบที่พบในระดับสูง คือทำให้เกิดฝุ่นละอองจากการจราจรในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.42) และทำให้เกิดเสียงรบกวนจากการจราจรในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.45) แต่ผลกระทบทางบวกคือทำให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.80) ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ความสำคัญในระดับสูงในเรื่องชุมชนควรมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในพระพุทธรูปหลวง ควรมีค่าปรับหรือบทลงโทษนักท่องเที่ยวที่กระทำความผิดกฎในเขตพระพุทธรูปหลวง ควรนำวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมาใช้ดึงดูดนักท่องเที่ยว ควรมีการกำหนดและควบคุมความเร็วรถในพื้นที่ชุมชน ชุมชนควรจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวขึ้นภายในชุมชน และควรมีการปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมภายในชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

4.2.3 ชีตความสามารถรองรับการท่องเที่ยวด้านสังคมวัฒนธรรม ประชาชนท้องถิ่นทั้งหมดยอมรับระดับของผลกระทบที่เกิดขึ้นสูงสุดในระดับปานกลาง ซึ่งอยู่ในช่วงคะแนนระหว่าง 2.61-3.40 ดังนั้น จึงกำหนดให้ค่าขีดความสามารถสูงสุดที่รองรับได้ของขีดความสามารถการท่องเที่ยวด้านสังคมวัฒนธรรมอยู่ที่ผลกระทบทางลบไม่เกิน 3.40 ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ระดับของผลกระทบที่เกิดขึ้นกับระดับขีดความสามารถสูงสุดที่ยอมรับได้ พบว่ามีผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม 2 ประเด็น คือ เกิดฝุ่นละอองจากการจราจรในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.42) และเกิดเสียงรบกวนจากการจราจรในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.45) ที่เกินค่าขีดความสามารถรองรับได้ แต่ในภาพรวมแล้วประชาชนท้องถิ่นมีความเห็นว่า การท่องเที่ยวมีประโยชน์มากกว่ามีโทษ และผลกระทบที่เกินขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวด้านสังคมวัฒนธรรมนั้นสามารถบริหารจัดการได้หากมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวให้มากขึ้น ก็จะทำให้สามารถลดผลกระทบและเกิดความร่วมมือในการป้องกันแก้ไขผลกระทบได้ดียิ่งขึ้นด้วย ผลการศึกษาเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนท้องถิ่นอื่นๆ ที่มีการศึกษาเรื่องขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวด้านสังคมวัฒนธรรมเช่นชุมชนท้องถิ่นบนเกาะลันตาใหญ่ ซึ่งมีนักท่องเที่ยวเข้าไปประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวและพักค้างในพื้นที่ชุมชนพบว่า ลักษณะของผลกระทบอาจมีความแตกต่างกันบ้าง ทั้งนี้ การท่องเที่ยวพระพุทธรูปหลวงส่วนใหญ่แล้วมีผลกระทบจากการคมนาคมที่ผ่านเข้าไปในชุมชน เพราะมีการเดินทางท่องเที่ยวตลอด 24 ชั่วโมงในช่วง 2 เดือนที่เปิดการท่องเที่ยว จึงทำให้ประชาชนท้องถิ่นระบุผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการจราจรและฝุ่นจากถนนเป็นหลัก แต่มีผลเปลี่ยนแปลงด้านสังคมวัฒนธรรมอยู่ในระดับต่ำ ในขณะที่ชุมชนบนเกาะลันตาใหญ่ ผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะลันตานอกจากประเด็นสิ่งแวดล้อมในเรื่องขยะและการจัดการขยะแล้ว เรื่องที่ชุมชนท้องถิ่นสะท้อนข้อมูลผลกระทบด้านลบมากที่สุดในด้านสังคมคือ อุบัติเหตุ การซื้อขายยาเสพติด การลักขโมย การจี้ปล้นและผลกระทบจากแรงงานต่างด้าว พหุติกรรมและค่านิยมของเยาวชน ส่วนด้านเศรษฐกิจส่วนใหญ่มีผลกระทบด้านบวก (ดรชนัน และคณะ, 2562)

ตารางที่ 1 ผลกระทบที่มีต่อประชาชนท้องถิ่นจากการเดินทางมาท่องเที่ยวพระพุทธรูปหลวงของนักท่องเที่ยว (n=342)

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	การแปล ความ
ผลกระทบในมิติด้านสังคม การท่องเที่ยวพระพุทธบาทพลวง			
1. ท่านรู้สึกอึดอัดเมื่อมีนักท่องเที่ยวมาร่วมประเพณีนมัสการพระพุทธบาทพลวง	1.31	1.21	ต่ำมาก
2. กระทบต่อวัฒนธรรมอันดีของชุมชน	1.01	0.18	ต่ำมาก
3. ส่งผลกระทบต่อการนับถือศาสนาของคนในชุมชน	2.57	1.23	ต่ำ
4. ทำให้ชาวบ้านไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	2.87	1.18	ปานกลาง
5. ทำให้ท่านมีความสุข ลดความตึงเครียดในชีวิตประจำวัน (ผลกระทบด้านบวก)	2.71	1.20	ปานกลาง
ผลกระทบในมิติด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวพระพุทธบาทพลวง			
1. ทำให้ชาวบ้านมีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น (ผลกระทบด้านบวก)	2.96	1.08	ปานกลาง
2. ทำให้ชาวบ้านในชุมชนค้าขายได้มากขึ้น (ผลกระทบด้านบวก)	3.52	0.88	สูง
3. ทำให้ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนของท่านมีรายได้เพิ่มขึ้น (ผลกระทบด้านบวก)	3.66	0.83	สูง
4. การท่องเที่ยวในพระพุทธบาทพลวงทำให้ท่านมีอาชีพเสริม (ผลกระทบด้านบวก)	3.72	0.90	สูง
ผลกระทบในมิติด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวพระพุทธบาทพลวง			
1. ส่งผลกระทบต่อการทำลายป่ามากขึ้น	3.08	0.93	ปานกลาง
2. ทำให้การจราจรแออัดมากจนเกินไป	3.34	0.90	ปานกลาง
3. ทำให้เกิดฝุ่นละอองจากการจราจรในชุมชน	3.42	0.88	สูง
4. ทำให้เกิดเสียงรบกวนจากการจราจรในชุมชน	3.45	0.87	สูง
5. ทำให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของชุมชน (ผลกระทบด้านบวก)	3.80	0.70	สูง

5. สรุปผลการวิจัย

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความรู้สึกแออัดอยู่ที่ระดับ 3 ซึ่งหมายถึงความรู้สึกแออัดระดับปานกลาง ค่าขีดความสามารถสูงสุดในการรองรับด้านจิตวิทยาของพระพุทธบาทพลวงอยู่ที่ 580 คนต่อช่วงเวลา เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่พบเห็นกับค่าขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวด้านจิตวิทยาแล้วพบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยเท่ากับ 533 คนต่อช่วงเวลา ซึ่งมีค่าไม่เกินขีดความสามารถรองรับด้านจิตวิทยา แต่จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดเกินค่าขีดความสามารถสูงสุดในการรองรับด้านจิตวิทยา ส่วนผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อประชาชนท้องถิ่นในระดับสูงพบในมิติด้านสิ่งแวดล้อม 2 ประเด็น คือ เกิดฝุ่นละอองจากการจราจรในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.42) และเกิดเสียงรบกวนจากการจราจรในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.45) และขีดความสามารถสูงสุดรองรับการท่องเที่ยวด้านสังคมวัฒนธรรมกำหนดที่ระดับของผลกระทบปานกลาง ค่าคะแนน 3.40

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 อุทยานแห่งชาติควรร่วมกับทางวัดและผู้ประกอบการในการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้เป็นไปตามขีดความสามารถรองรับเพื่อลดความแออัดในแหล่งท่องเที่ยวพระพุทธบาทพลวง และเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ประกอบกิจกรรมทางศาสนาในบรรยากาศความสงบเงียบ ไม่รู้สึกแออัดจนเกินไป โดยควรกระจายนักท่องเที่ยวให้ไปนมัสการพระพุทธบาทพลวงในช่วงเวลากลางวันมากขึ้น เนื่องจากผลการศึกษาระดับความรู้สึกแออัดอยู่ในระดับปานกลางและยังไม่เกินค่าขีดความสามารถรองรับด้านจิตวิทยา

6.2 แนวคิด “ท่องเที่ยววิถีใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อม” เป็นนโยบายของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ซึ่งเกิดขึ้นจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จัดเป็นโอกาสอันดีในการใช้ขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวมาเป็นมาตรการสำคัญในการเว้นระยะห่างทางสังคม แต่จำเป็นต้องมีการกำหนดระดับขีดความสามารถสูงสุดที่ยอมรับได้ตามจิตวิทยาให้มีความมาตรฐานที่สูงขึ้นเพื่อลดความแออัดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

6.3 ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะด้านการจัดการเพื่อลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมโดยหามาตรการร่วมกันในการลดผลกระทบด้านเสียงและฝุ่นละออง เช่น ควรมีการกำหนดและควบคุมความเร็วรถในพื้นที่ชุมชนและเข้มงวดกวดขันกับเสียงจากท่อไอเสียของรถจักรยานยนต์ที่เกินค่ามาตรฐาน การปรับปรุงผิวถนนให้ลดฝุ่นให้มากที่สุด และจำกัดเวลาเปิดการท่องเที่ยวให้เป็นช่วงเวลา ระหว่าง 05:00 -18:00 น. แทนการเปิดตลอด 24 ชั่วโมงซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะในข้อ 1 ที่ให้นักท่องเที่ยวขึ้นพระพุทธรูปหลวงในช่วงเวลากลางวันให้มากขึ้น

6.4 ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการจัดการการท่องเที่ยว ได้แก่ ปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมภายในชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมาใช้เพื่อการท่องเที่ยว ชุมชนควรจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวขึ้นภายในชุมชน ควรมีค่าปรับหรือบทลงโทษนักท่องเที่ยวที่กระทำผิดกฎในเขตพระพุทธรูปหลวง และชุมชนควรมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในพระพุทธรูปหลวง

เอกสารอ้างอิง

- ดร.ชนันท์ เอมพันธุ์ พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์ และวันชัย อรุณประภารัตน์. (2562ก). **คู่มือประเมินขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่หมู่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ภายใต้แผนงานวิจัยการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หมู่เกาะลันตา สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.), กรุงเทพฯ**
- ดร.ชนันท์ เอมพันธุ์ พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์ และวันชัย อรุณประภารัตน์. (2562ข). **แผนงานวิจัยการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่หมู่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.), กรุงเทพฯ**
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2550). **วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.** (พิมพ์ครั้งที่ 7) กรุงเทพฯ. สำนักทดสอบการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานเทศบาลตำบลพลวง. (2560). **สถิติประชากรจากทะเบียนบ้าน แยกรายพื้นที่ ระดับตำบล เดือนกันยายน พ.ศ.2560.** สำนักงานเทศบาลตำบลพลวง, จันทบุรี.
- อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ. (2560). **รายงานสรุปผลงานประเพณีมัสการรอยพระพุทธรูปหลวง(เขาคิชฌกูฏ) ประจำปี 2560.** สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 2 (ศรีราชา) กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช, กรุงเทพฯ.
- Stankey, G. H., D. N. Cole, R. C. Lucas, M. E. Petersen, and S. S. Frissell. (1985). **The Limits of Acceptable Change (LAC) System for Wilderness planning.** General Technical Report IN-176. Ogden, UT: USDA Forest Service, Intermountain Forest and Range Experiment Station.
- Yamane T. (1973). **Statistics; An Introduction Analysis.** 3rd ed., Harper International Edition, Tokyo.